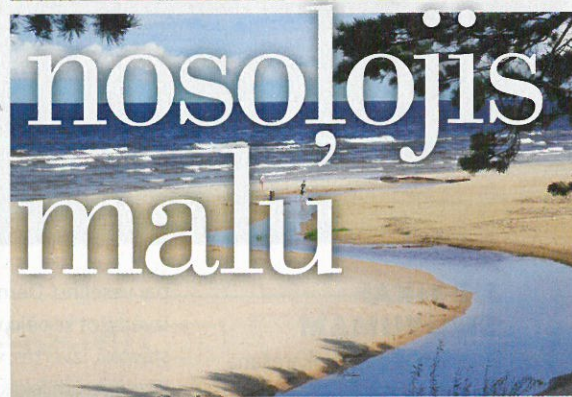
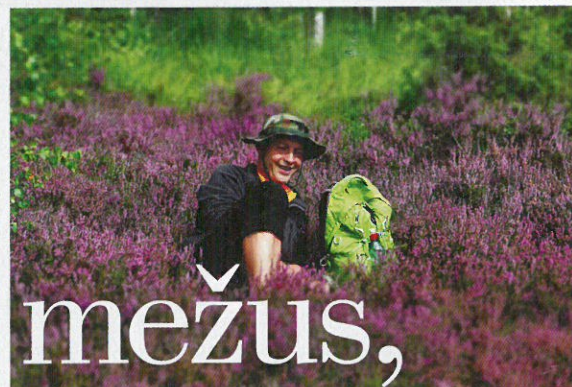

IEVAS SARUNA

Teksts INGA MELBERGA

Izstaigājis mežus, nosolojis jūras malu

Visticamāk, ikviens, kuru kaut nedaudz interesē iešana dabā, būs dzirdējis par garo distanču pārgājieniem *Jūrtaka* un *Mežtaka*, kuri caurvij visas trīs Baltijas valstis. Šo starptautiski novērtēto maršrutu autors ir **JURIS SMAĻINSKIS** – sākot no idejas līdz pat katram izstaigātajam kilometram. Būšana dabā – kājām, ar velosipēdu vai slēpēm – ir ne tikai viņa darbs, bet arī spēka avots un meditācija.

Savu aizraušanos un hobiju – došanās dabā – jūs veiksmīgi esat pārvērtis maizes darbā. Jau gadiem ilgi veidojat tūrisma maršrutus citiem, bet vai atceraties pats savu pirmo pārgājieni?

Pārgājienos aktīvi devos jau pamatskolas laikā 80. gados – tolaik Dabas muzejā apmeklēju dabas entuziastu pulciņu, ko vadīja foršs pasniedzējs, kurš mūs veda, ar šodienas prātu vērtējot, pat visai ekstrēmās pārgājienos. Tas deva pamatu interesei par dabu, un zinu, ka arī mani tā laika pulciņa biedri joprojām ir saistīti ar dabas izzināšanu

un iešanu dabā – cits profesionāli, cits hobija līmenī, taču mīlestība pret dabu mums visiem ir saglabājusies. Vidusskolā jau paši organizējām pārgājienu vai – biežāk – velobraucienus draugu kompānijā. Ceļojot ar riteni, tomēr dienā var pagūt vairāk apskatīt, nekā ejot kājām. Studiju gados ar velosipēdu krustu šķērsu izbraukāju Baltijas valstis, šī pieredze un zināšanas palīdzēja arī *Jūrtakas* un *Mežtakas* veidošanā.

Kaut arī Latvija jau bija atguvusi neatkarību, tomēr padomju armija vēl nebija atstājusi valsti, un tolaik piejūrā

joprojām bija vietas, kur cilvēki nemaz nedrīkstēja uzturēties bez īpašām atļaujām – tā skaitījās pierobežas režīma zona. Reiz tepat pie Lilastes upītes ietekas jūrā armijnieki mani pat arestēja. Pāris stundas nosēdēju armijas daļā, mani pratināja, piemēram, prasīja, kāpēc man līdzī ir binoklis. Tolaik studēju biologos un devos arī dabā vērot un gredzenot putnus – pārstāvu tā saukto zaļo biologu virzienu, kuri pētījumus veic, ejot dabā, nevis strādā laboratorijās. Binoklis bija viens no maniem darba instrumentiem. Biologi varēja saņemt īpašas atļaujas pētījumu veikšanai arī slēgtā režīma teritorijās, taču toreiz man tādas nebija. Nenobijos, drīzāk vērtēju to kā interesantu pieredzi. Taču esmu skeptisks pret mūsdienās piedāvātajiem padomju laika tūrisma produktiem – varbūt kādam tas šķiet saistoši, bet nūdien nav manā gaumē.

Kā tapa *Jūrtaka* un *Mežtaka*?

Šie pārgājieni maršruti nav ne viena cilvēka, ne vienas organizācijas veikums – te kopā darbojās daudzi visu triju Baltijas valstu dabas un tūrisma

eksperti. Es un biedri *Lauku ceļotājs*, kas ir mana darbavieta jau daudzus gadus, šo ideju iniciējām, jo bija pieprasījums – daudzi ārzemnieki mums rakstīja un jautāja: kur pie jums var staigāt? 2017. gadā kopā ar kolēģiem uzsākām veidot *Jūrtaku*, sākumā tapa maršruts Latvijā un Igaunijā – Baltijā pirmā gartaka, kas iet cauri divām valstīm. Dabā gājējiem bija interese arī par Lietuvu, tādēļ uzrunājām Lietuvas tūrisma jomas kolēģus un izveidojām maršrutu arī tur, tas ved cauri Kuršu kāpai.

Loģisks idejas turpinājums bija *Mežtaka*. Tās tapšana sakrita ar pandēmijas laiku. Cilvēki gribēja iet dabā, taujāja pēc maršrutiem, un isās dabas takas dažkārt pat tika slēgtas pārmērīgi lielā apmeklētāju skaita dēļ. Latvijā ir daudz īso (apmēram 3-5 kilometrus garu) dabas izzīņas taku, bet bija maz garo maršrutu, kurus var iet vienu un pat vairākas dienas.

Mežtaka gan neved cauri brikšņiem, tomēr tā nav nekāda mazā romantiskā taciņa, kas no Polijas robežas vijas līdz Tallinai. Dažviet tā ir tik tiešām meža taka, citur – grantēts vai pat asfaltēts ceļš, kas ved cauri arī kādai apdzīvotai vietai, jo citādi nav iespējams nokļūt no starta līdz finišam. Gan drukātajos ceļvežos, gan taku interneta vietnē esam centušies visus maršruta posmus aprakstīt iespējami detalizēti, pat norādot ceļa segumu veidus, jo ir dabā gājēji, kuriem šis aspekts ir būtisks.

Bet, runājot par *Jūrtaku*, varbūt kādam šķiet – kas tad tur ko neiet tikai taisni gar jūru, un Latvijas teritorijā tā arī lielākoties ir. Taču, Igaunijā taka ved gar jūru arī vietās, kur ir daudz mitrāju, niedrāju, purvu, privātipašumu, zemesragu, līciņu. Savukārt Kuršu kāpās var iet ne tikai gar pašu jūru – sadarbībā ar Kuršu kāpas nacionālā parka speciālistiem palaidām *Jūrtaku* pa ļoti skaistām mazām taciņām, kur atklājas, piemēram, fantastiski skati uz smiltājiem.

Starptautiskais tūrisma ceļvedis *Lonely Planet* ir nominējis *Jūrtaku* un *Mežtaku* kā īpaši ilgtspējīgus un interesantus maršrutus. Tas mums ir pagodinājums, jo lielākoties šādi tiek nominēti tikai kalnu maršruti.

Daudzviet pasaulē ir garo distanču maršruti, kas caurauž ne vien valstis, bet pat kontinentus. ASV tāda ir, piemēram, Apalaču taka, arī Eiropā cauri vijas daudzu simtu kilometru gari maršruti gan gājējiem, gan velobraucējiem. Esam Eiropas Kājāmgājēju asociācijā – tā ir organizācija, kas pārstāv Eiropas garo pārgājieni maršrutus. *Mežtaka* ir iekļauta starptautiskajā E11 maršrutā, kurš sākas Tallinā, ved cauri Polijai, Vācijai un turpinās līdz Hāgas pievārtei

Nīderlandē. *Jūrtaka* savukārt iekļaujas E9 maršrutā, kas ir vēl garāks – līdz pat Portugālei. Tas ir pasaulē garākais vienlaidus pārgājieni maršruts, kas iet gar jūras un okeāna krastu.

Nesen Latvijā tapusi vēl viena garo distanču pārgājieni taka – *Ezertaka*, kuras ideju iniciēja Latgales tūrisma asociācija. Šā maršruta garums ir nedaudz virs tūkstoš kilometriem Ludzas, Rēzeknes un Balvu novadā. Taka ir veidota cipara 8 jeb bezgalības zīmes veidā. Visi garie maršruti ir marķēti

Kādam varbūt mērot 20 kilometrus šķitīs ļoti grūti, bet citam tas liksies vien tāds nieks.

dabā, visiem var lejuplādēt GPX failus. Jāpiebilst gan, ka takas ved gan pa valsts, gan pašvaldību, gan privātām teritorijām. Protams, visi maršruti ir saskaņoti ar īpašniekiem, taču jāņem vērā, ka ainava var mainīties – kaut kur tiks nocirsts mežs, kaut kur arvien plašāk pletīsies lauksaimniecības zemes.

Vai šīs takas ir piemērotas tieši pārgājieniem vai arī maršrutus iespējams izbraukt, piemēram, ar velosipēdu?

Ceļotājs no Lielbritānijas pērn *Mežtaku* izbrauca ar unīciklu – pedāļu vienriteni, kāds redzēts, piemēram, akrobātiem cirkā. Palīdzēju pielāgot maršrutu, lai tur, kur ir posmi, kas nu nemaz nav piemēroti šādam pārvietošanās veidam, ir iespēja tos apbraukt pa apkārtejiem. Velobraucēju interese ir liela, un mums maršrutu aprakstā jānorāda, kurus posmus var un kurus nevar izbraukt. Savukārt *Jūrtaku* – vismaz lielākajā daļā Latvijas posmu – sniegtā ziemā var noslēpot. Pats pagaidām vēl neesmu šādi izbaidījis visu maršrutu, bet daļu esmu pieveicis.

Starp citu, *Jūrtakas* un *Mežtakas* uzlabošanu turpināsim – ir projekts vēl trijiem gadiem, un plānojam atsevišķus taku posmus pielāgot cilvēkiem ar īpašām vajadzībām.

Pieturzīmes

- Bioloģijas maģistrs.
- Latvijas Lauku tūrisma asociācijas *Lauku ceļotājs* tūrisma un vides eksperts.
- Aktīva dzīvesveida un dabas foto entuziasts.
- Tūrisma ceļvežu un karšu autors.
- Viens no *Jūrtakas* (E9) un *Mežtakas* (E11) izveidotājiem.
- Divu bērnu – Noras (15) un Paula (17) – tētis.

Ari mazu bērnu vecāki bieži lūdz pielāgot atsevišķus taku posmus, aprīkot tos ar interaktīviem un izzīņas elementiem ģimenēm. Ceļotāji bieži uzdod jautājumus: vai gar jūras malu drīkst braukt ar velosipēdu; vai jūras krastā drīkst celt telti; kur drīkst kurt ugunsur? Vienubrīd sapratu, ka jāapkopo aktuālākie jautājumi un jāsagatavo atbildes uz tiem. Pagājušogad kopā ar Dabas aizsardzības pārvaldes, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas un pašvaldību ekspertiem izveidojām Dabas tūristu ētikas kodeksu, tas tagad pieejams tiešsaistē gan latviešu, gan angļu valodā. Domāju, ka ir izdevies izskaidrot būtiskāko, lai doties dabā būtu ērti un droši un vienlaikus lai ceļotāja klātbūtne atstātu iespējami mazāku ietekmi uz vidi.

Garā distanču pārgājieni ir vairākus simtus un pat tūkstošus kilometru gari. Ar ko sākt un kā plānot maršrutus, ja esi iesācējs?

Gan *Jūrtakas*, gan *Mežtakas* maršruti ir sadalīti vienas dienas posmos. Var iet tikai vienu dienu, nedēļas nogali vai plānot ilgāku periodu un vēlāk turpināt atkal ar nākamo posmu. Vai arī – izvēlies tikai tos posmus, kuri šķiet interesanti. Dienu dalījums ir tāds, lai maršruta sākums un beigas būtu vietās ar nakšņošanas iespēju vai citiem nepieciešamajiem pakalpojumiem. Ne visur tā ir izdevies, jo apdzīvoto vietu blīvums nav vienmērīgs.

Dienas maršruti ir aptuveni 20-25 kilometrus gari. Veselības eksperti rekomendē dienā nostaigāt vismaz 10 tūkstošus soļu, kas ir aptuveni septiņi kilometri, un vēl papildus 10 kilometrus vajadzētu spēt noiet ikvienam. Tā kā šo taku mērķauditorijā ir ļaudis, kuriem patiek iet pārgājienos, 20-25 dienā viņi spēj pieveikt. Taku ceļvežos ir vadlīnijas, kuras katram iespējams pielāgot savām vajadzībām, interesēm, iespējām – gan laika ziņā, gan finansiāli.

Jūrtakas un *Mežtakas* maršruti ir ne tikai salāgoti ar naktsmitņu, veikalu un ēdināšanas pakalpojumu pieejamību, bet visas posmos iespējams arī izmantot sabiedrisko transportu – ja vēlies iet pārgājienā, bet esi iesācējs un isti

nezini, cik lielu attālumu dienā spēsi noiet, izvēlies maršrutu, kuram līdzās ir labs sabiedriskā transporta kustības pārklājums, lai tad, ja esi pārāk noguris, vari ielēkt vilcienā vai autobusā.

Protams, cilvēki atšķiras – kādam varbūt mērot 20 kilometrus šķitis ļoti grūti, bet citam tas liksies vien tāds nieks. Daudz kas atkarīgs arī no sezonas un laikapstākļiem, un līdzīgu pamemto mantu daudzuma. Ceļotājiem, kuri plāno vairākas nakts pavadīt telti, līdzī nākas nest ne tikai pašu telti, bet vēl dažādas lietas, tāpēc soma ir smagāka un, iespējams, iet būs grūtāk, vajadzēs biežāk atpūsties. Es ieteiktu nakšņot viesu namos. Ieguvēji ir visi: ceļotājs var nestiept līdzī smagas somas un nakti labi atpūsties, uzkrājis spēkus ceļa turpināšanai, bet vietējie tūrisma un ēdināšanas pakalpojumu sniedzēji – nopelnīt.

Draugu kompānijā, ar ģimeni vai vienatnē – kā jums vislabāk patīk doties pārgājienos?

Dažādi, viss atkarīgs no mērķa. Esmu gājis arī publiskos pārgājienu, kur var piedalīties ikviens. Bieži dabā dodos kopā ar saviem bērniem, Pauls un Nora kopā ar mani nogājuši arī lielu daļu *Jūrtakas* un *Mežtakas* posmu. Mums ar dēlu ir tradīcija katru gadu doties velobraucienos. Bijām sev noteikuši mērķi ar velosipēdiem apbraukt apkārt Latvijai. Tas sākās nejausi – vispirms nobraucām Sēlijas pierobežu, pēc tam Latgales pierobežu, un tad jau bija jāturpina. Sešās vasarās atlicinājām pa nedēļai laika tieši šim projektam, kuru sākām, kad Paulam bija 11 gadu. Pērn pabeidzam, bija novilkta lentīte uz ceļa, un mūs svinīgi sagaidīja. Lepojamies ar paveikto, un tā bija fantastiska kopābūšana. Ko tik neesam piedzīvojuši un redzējuši!

Taču, ja nedodos pārgājienā darba dēļ vai ar bērniem, tad vislabprātāk

Daudz lielākas iespējas ir saskrieties, piemēram, ar mežacūkām nekā ar vilku vai lāci.

ēju viens. Arī vairāku dienu maršrutus. Pērn gāju pa *Ezertaku* pilnīgi viens veselu nedēļu. Tā ir skaista, bet diezgan savrupa taka, kuru ejot dienas gaitā vari nesastapt nevienu citu cilvēku, vien, ja paveicas, ieraudzīt pa kādam meža zvēram. Nesastapu ne lāci, ne vilku, ne lūsi. Daudz lielākas iespējas ir saskrieties, piemēram, ar mežacūkām, nekā nonākt aci pret aci ar vilku vai lāci. Protams, jāzina, kā uzvesties, sastopoties ar dzīvniekiem, taču baidīties gan nevajag.

Aizraujaties arī ar dabas fotografēšanu un aktīvi dalāties ar vērojumiem savā Facebook profilā.

Kaut arī esmu dzimis un audzis rīdīnieks un joprojām dzīvoju pilsētā, man būšana dabā ir nepieciešamība – sava veida retrīts un meditācija, kā tagad moderni teikt. Daudzi brauc uz tālām zemēm jogot un meditēt, un tas vienmēr ir labi – iepazīt ko jaunu un ieraudzīt ko neparastu, taču man liekas, ka Latvijas daba ir brīnišķīga vieta, kur meditēt. Ne tikai dabas vērošana, bet arī tās fiksēšana fotogrāfijās man ir sava veida meditācija.

JURIS SMALINSKIS IESAKA

KURP DOTIES,

LAI BAUDĪTU PAVASARI

1. Uz Kolkastragu Slīteres Nacionālajā parkā vērot pavasara putnu migrāciju.
2. Uz Ķemeriem apskatīt dumbrājus Melnalkšņu dumbrāju laipā un Slokas ezera takā.
3. Uz purvu sagaidīt saullēktu uz SUP dēļa vai laivā.
4. Uz Mangaļsalu audiogīda pavadībā izpētīt militāro mantojumu.
5. Vēlākā pavasarī – doties gar Gaujas krastiem, fotografēt ziedošas ievas un klausīties lakstīgalu dziesmas.

Tā nu es dodos, piemēram, uz jūras piekrasti, pavadu tur vairākas stundas, vēroju, fotografēju, un man ir materiāli, ko vēl mēnesi publicēt Facebook.

Neesmu sugu mednieks. Saprotu azartu, ar kādu, piemēram, putnu vērotāji veido redzēto sugu sarakstus un cenšas ieraudzīt maksimāli daudz dažādu sugu. Tāpat arī tie, kurus interesē kukaiņi, sēnes, augi vai kas cits no dabā atrodamā. Es neveidoju sarakstus, neveidoju foto katalogus, bet man patīk pēkšņi ieraudzīt kaut ko interesantu un nobildēt. Kā, piemēram, pagājušajā vasarā Ķīnas cimdīnkrabi, ko nekad iepriekš dabā nebiju redzējis.

Vai ir vēl kādas vietas Latvijā, kur nekad neesat bijis, bet ko ļoti gribētu apceļot un izpētīt?

Nekad nevar būt tā, ka dabā esi pieredzējis un izpētījis pilnīgi visu!

Neesmu bijis visās Latvijas pilsētās un noteikti arī ne lielākajā daļā ciematu. Ir maršruti un vietas, kur esmu bijis, bet neesmu apmeklējis visos gada laikos vai visos veidos – ar *velo*, slēpēm, slidām. Nekad neesmu bijis Irbes bākā, bet tur varētu nokļūt vienīgi ar helikopteru vai pa ūdeni, piemēram, ar jūras kajakiem, jo bāka atrodas jūrā. Pagaidām vēl neatklāta man ir Latvijas zemūdens pasaule, bet esmu jau saņēmis sertifikātu niršanā – esmu gatavs doties pētījumos! Gribētu arī kopā ar hidrobiologiem doties zinātniskā ekspedīcijā pa Baltijas jūru.

Materiāls tapis ar Latvijas vides aizsardzības fonda finansiālu atbalstu. Par saturu atbild izdevniecība *Žurnāls Santa*.

**Latvijas
vides
aizsardzības
fonds**